

כ"ט ט"ז
כתב תורה-פורים ג'תל

2) (אמרי יגונו)

האם לוותר על חנוכיית הכסף ולהדליק את נרות החנוכה בחנוכייה שקיבל הילד מהחיידר כפרס-הצטיינות?

1 שמן בית דין (כ"ז כ)

נגיש אליי יהודי ושאלתו בפניו, סיפר הגר"י זילברשטיין. יש לי חנוכייה עתיקה עשויה מכסף טהור שירשתי מאבות אבותיי, ושוויה מגיעה לחון רב. על החנוכייה מצויירים עיטורים יפהפיים, המעלים אף הם את מחירה בשוק, וכל-כולה אומרת הוד והדר. במשך כל השנים הדלקתי את הנרות בחנוכייה זו.

6 לפני החנוכה, ממשך האיש לספר, הגיע ילדי מן החיידר ובידו חנוכייה שקיבל מהנהלת המוסד בגין התמדתו בלימוד התורה והצטיינותו בהישגים. חנוכייה זו אינה עשויה כמובן מכסף טהור.

11 השאלה שלי היא, האם כדאי להמשיך ולהדליק השנה את הנרות בחנוכיית הכסף העתיקה שלי, או שמא כדי לעודד את הילד עדיף להשתמש בחנוכייה שהביא מן החיידר, שגם לה יש צורה נאה, הגם שאינה עשויה מכסף טהור?

חשבתני לו שמצד אחד כדאי להדליק בחנוכיית הכסף, כי אחרי הכל יש בה הידור רב, במיוחד לפי שיטת השלי"ת, המובא ביכף החיים, האומר שתשע הדרגות בסוגי החנוכיות, זהב, כסף, נחושת, וכו', הן תשע דרגות בהידור.

6 אבל לענייך כדאי לך להדליק בחנוכייה של הילד, שהרי אין לנו פרסומא-ניסא גדול מזה, שבדור כמו שלנו, דור נהנתני ואנוכיי, יש ילדים שלא אוכפת להם מכל הנאות העולם-הזה והם משקיעים ראשם ורובם בלימוד התורה.

העידוד שמעניקים לילד כזה - הוא פרסום הנס האמיתי. מה-גם שכיוון שהיוונים ביקשו, ולהשכיחם תורתך, הרי שבכך שאנחנו מעודדים את הילדים, הננו נותנים בידיהם את הכלים והכוחות להזכירם תורתך.

4 אבל כל זה, הזהרתיו, אם בכך לא תעלה את קנאתם של הילדים והאחים האחרים, והקראתי בפניו את הנאמר באבות דרי' נתן האומר בשם רבן שמעון בן גמליאל יכל המשים שלום בתוך ביתו, מעלה עליו הכתוב כאילו משים שלום בישראל, על כל אחד ואחד, וכל המטיל קנאה ותחרות בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו מטיל קנאה ותחרות בישראל, לפי שכל אחד ואחד מלך בתוך ביתו, שנאמר להיות כל איש שורר בביתו, עכ"ל האבות דרי' נתן, וצריכים להיזהר בכך מאוד.

1 יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר לפני ה' חוקת עולם לדורותם. והיינו שיש להבין דכשלמא בכה"מ היה רק הדלקה בלילה

6 ולא ביום כי שרגא בטיהרא מה מהני אבל במשכן שלא היה חלונות כלל לאוהל והיה מחופה בידיעות מבית ומכחוץ וא"כ גם ביום היה צריך לנרות ולכך קאמר חוקת עולם לדורותם ומבלי לשנות ענין התמדתו גם במשכן לא היה נרות רק בלילה גם יובן כי יש לכאורה לתמוה בממ"נ כיון שגם מערבי היה מוכרח להיות דולק יום ולילה ונתן בו שמן רק לכדי לילה והוא דלק כל היום וא"כ אף כפי מדת לילה לא יתן ודי בשמן כל דהו וגם יש להבין דמה כל כך הגם בחנוכה שנתן בכל יום שמן מעט והיה דולק כל הלילה כמ"ש הבי"ה הלא כל הימים היה הגם כן בנר מערבי אבל הענין

6 הוא כי ביום הקב"ה פועל ניסים בכל יום כי חסד אל כל היום אבל בלילה שמדת הדין מתוח קשה לפעול גם ואם יקרה בו נס הוא פלא ולכך יסד הפייט או רוב ניסים הפלאות בלילה פלא דייקא ולכך נאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי

4 כי בלילה הוא מפלאות תמים דעים ולכך צריך שירה ולכך בלילה לא סמכו על נס ונתנו גם ביום בנר מערבי כדי להיות דולק בלילה אבל במה שיודלק גם ביום סמכו על נס אמנם כשישראל זכאין ביותר גם בלילה יקרה להם נס ובזה היה הגם גדול בנרות דחנוכה מנס דנר מערבי דבנרות

3 חנוכה היה הגם בלילה דרך פלא ולכך מדליקין נרות חנוכה לעת ערב ולכך כשאמר שיתן שמן מערב עד בוקר אמר שהוא חוקת עולם לדורותם שישראל אינם זכאין כל כך ואז הוצרך שמן כדי ערב עד בוקר:

1 ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת זכיו אהו עוהך צ"ל לכסמו לי וכו' צמירש כשאמר הקציה לעשה הקרב אליך וכו' הרע לעשה אהרן הקציה חודם שלי היתה זלך נחמיה ע"כ, והוא חמיה איך הרע לעשה כאשר נכחך אהרן לכסן גדול וחיי לעשה שיתקרא צו ונאמר כחצי ולאך וטעה צלצו וסי' גדול עמנו צט"ל, וטעה הקטן עמנו כבר היה ונלך ישראל וטלית הי איך הרע לו כטעיה אחיו הגדול כה"ג וקרא עמיד והאיש עשה עניו מאוד וכו' וגם פיוס הקציה חורה שלי היתה וכו' איך עומן ומרדש הוה אומר דרסוני וחיו והכיל צכוונתו, הנה צפ' פתח אהרן הי לעשה ענה אל הר העברים וכאספת אל עומך גם אתה כאשר כאסף אהרן אחיך פירש"י נכאן שפתאום נאש לעיתתו של אהרן, וייל ענינו גם יש לדקדק גם אתה עומך הלל אהו עמו דבר ה', כ"ל אמרו ח"ל כל הנחיה צן כמותו כאלו לא נוח, כי אם הנשמה והגוף כפחדם זה נוח ואין עוד צו כשנחמו וי"ו עיקר הכלית האר"ס שילכו היולר ית"ש כדי להשלים לפשו צנכות ונעשים טובים כדכתיב את אלוקים ירא ונחמתיו שמוך כי זה כל האר"ס אלל צנחית חפשי כיון שנת אר"ס נעשה חפשי מן העולות ולא הנחיתם יתללי ים אלל מי שנחיה צן כמותו כל הנחית ששעשה הצן אחריו יש לאצ צו זכות וחלק ויקבל שכר צענולו וכאלו הוא חי וקיים, והנה אהרן זכה לזה שאלעזר צנו עומול עקונו וכתרו כחון על ראשו וזה שאין נעשה זכה לכך וכדכתיב רש"י צפ' חקת קח את אהרן קח אהרן וצדכ"י תנחומים שאתה זוכה לעה שאין לזי זוכה שכתוך כחון לצדק וכו' חס כ"ל שפתאום נעשה לעיתתו של אהרן היינו שכיח צן עומול עקונו סי"ם כאלו לא נוח כנו אהרן אחיו והצנחית אהרן הי וכאספת גם אתה כאשר כאסף אהרן וכו' הנה אמרו ח"ל צצ"ס קוטה נעשה לא נוח דכתיב ויהי קם עם ה' ארצניים יום וארצניים לילה לחס לא אכל וכו' וזה להלן עומד ונשמתו, אף כחן עומד ונשמתו, וי"ל כונתו רט"י דצמירש חמיה איך אפשר שיהיה אר"ס צלל חשה כ"כ ונפרש נעשה איש אלוקים כשהיה לעולה לחס לא אכל היינו כי אי אפשר צנצנ רק שהיה אז עומך כ"כ והנחיתם הוה עומות ולא כאשר רק רוח אלוקים עומול ולא היה לריך לאכילה נקצ רק כהנה וחי ששכיח, וכן צלופן זה עדיין חי הוא שאס

3) כ"ט ט"ז

1

1 גופו כספר וקבור טס ע"מ עדיין חי הוא ועומד ומשמש לפני חי כי משה זכה חיכה
 הרצים זכות הרצים תלוי בו וע"י קבלתו הסורה מסיני ומסרה ליהושע וכי רש למשה חלק
 צבל זכות ומחיה טבל איש וישראל עשה ועודנו חי צחוכינו וכאלו לא מת ומחי דכתיב וימת
 טס עשה עמד חי היינו טס צלותו מקום מת טכפרדה הטמה מנופו חבל עודנו חי הוא
 לפני חי וצחופן טחי צחצחנים יום כחיל, ומעשה איש טכצניחו חי ונאספה אל עומד גם
 חמה היינו גם חמה שאין לך צן פנוסך מ"מ תאסף אל עומד כאשר נאסף חסרן חסוך
 טחוא כאלו לא מת כן חמה זכות כל ישראל לעולם תלוי בו, ומעשה חומר טחוא כונת
 העדרש צפ' טלפניו כשאמר לו חי הקרב חת חסרן חסוך הלע למטה היינו טלויסו חי
 טיקריטו וחת צכיו חמו וצילקוט כ"מ טכאמר לי לדורות ולעולמי עד וקידש וצמר חי גם
 צכניו וממילא טיחיה חמד מוסס ומלח מקומו גם צכחוס גדולה ויחיה כאלו לא מת ומטה
 1/ חמה טלח זכה לזה ולא כמקדשו ולא כצמחו צכיו מתי עימר עם חי ולא יתן להם קדימה
 כלל זה טרע למטה כי יחיה חסרן כאלו לא מת ויחי נעד ולא הוא זוכה לכך ופייו הס"ח
 טורה טכי טיחה ולך כחתיס היינו על ידך כחתי הסורה הגס טאין חמה זוכה לצכך
 צמקומך מ"מ טיחה זוכה למה טיחה חסרן טיחה כלה מת פי זכות כל ישראל וחסרן וצכיו
 כולם תלויס צך וכחכיל וחי"ט:

4
me

1 והתקן עצמך כו' שאינה ירושה לך. אף שנאמר תורה וגו' מורשה
 קהלת יעקב. היינו לכל ישראל היא ירושה. שעל כרחך
 לא פסק מהם תורה. אבל לא לכל יחיד היא בירושה אך אם תיגע
 תמצאנה. ואף שהתורה מחזרת על אכסניא שלה לאחר שלשה
 דורות כמו שאמרו בבא מציעא (פה): כל שהוא תלמיד חכם כו'
 6 התורה מחזרת על אכסניא שלה ואם כן תאמר שהיא תבוא אחר כך
 ואינך צריך להתקין עצמך לכך. לכן הורנו התנא שהוא טעות. כי
 זהו אך כאדם שיש לו מכיר בעל אכסניא בעיר והוא מחזר על
 האכסניא להתאכסן אצלו. אך באופן אם גם בעל האכסניא חרד
 לקראתו לקבלו בסבר פנים יפות ומתקן את האכסניא לפניו. אבל
 11 אם האיש התנכר לקראתו הוא שב לאחור לבקש אחר שיקבלהו
 בסבר פנים יפות. כן התורה מחזרת היא על אכסניא שלה. אך
 צריך לקבלה ולתקן את עצמו לכך. ואם אינו מקבלה בסבר פנים
 יפות אינה מתאכסנת אצלו בעל כרחו:

5

כו"א חיוס
מ"א
מ"ב

1 וחשב אפודתו אשר עליו כמעשהו ממנו. — ראיתי בספר אחד עפ"י מה
 שאמרו בגמרא בכל מקום אין מחשבה מצטרפת למעשה ורק בעבודה
 זרה מצטרפת גם מחשבה למעשה, כמו שנאמר למען תפוש הרעה בלבם.
 והנה איתא במדרש שהאפוד היה מכפר על ע"ו. ולפי זה יהיה בזה הרמו
 6 וחשב אפודתו היינו המחשבה של מה שהאפוד בא לכפר עליו, כמעשהו,
 היינו שיהיה מצטרף למעשה. ובאותו ענין ראיתי במדרש תלפיות הטעם
 למה כל המחשבות אינו מצטרפות למעשה ובע"ז כן מצטרפת, כי אין אדם
 יודע מה בלבו של חברו ורק ה' יודע מחשבות, ואם יש לאדם מחשבה
 רעה בלבו. השי"ת מחפה עליה ברוב רחמיו כרחם אב על בנים, וכדרכו של
 11 חאב לכסות על משוגות בנו. אבל זה רק בכל המחשבות, מה שאין כן
 במחשבת ע"ו ר"ל, שהוא מורד ביחידו של עולם ואינו נחשב יותר בן
 למקום, וממילא נענש גם על המחשבה כי השי"ת מעיד על מחשבתו ונפרע
 ממנו בגלוי.

6

מ"א
מ"ב

והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה על שמותם וכו'
 (שמות כח:כא)

1 כמג"א (תרפ"ו) הכי"א דהמהרי"ל לא ה"י אומר הלכה בתענית אסתר
 וכיאר משום טטרונדים בהכנה לפורים. ויש שהביאו רמז לזה
 מהא דאין אסתר מגדת מולדתה וכו' כדאיתא במגילה ע"כ, וצ"ב. והנראה
 בזה דהנה בבגדי כה"ג באפד היו שתי אבני שהם דנשא שמות בני"י על
 כתפיה משא"כ בחשן היו שתים עשרה אבנים על ארבעה טורי אבן ואף

7

me
מ"א
מ"ב

ודנה אית הגאון וצדיק מורי ולמן קודש ה' בהיותו חינוך כבר
 שנית שאל את אחינו הגאון מורי שמחה וצוקל"ה. הנה לפי
 זה שהתורה מחזרת על אכסניא שלה הנה כל ישראל צאצאי
 אברהם יצחק ויעקב יודעי ושומרי התורה וא"י ימצא עם הארץ
 בקהל ישראל. וכזאת תריק לו כאשר כתבנו לעיל.

2

8

שלא נכתב כהדיא בכתוב נראה רבאו כסדר תולדתם דהיינו אדם היו אבנו של ראובן וכתוב עליו שם ראובן עד האחרון ישפה דעליו נכתב שם בנימין. והנה בגמרא קידושין (לא.) איתא דלמדו עד היכן מצות כבוד אב ואם מאותו גוי שבאשקלון ודמא בן נתינא שמו שכשחסר לרבנן מאבני אפד ורצו לקנות ממנו כששים רבוא אבל המפתח הי' תחת מראשותיו של אביו ולא רצה לעוררו והי' מפסיד סכום הנ"ל ובשכרו נולד לו פרה אדומה עיי"ש. וכתבו התוס' (בע"ז כד.) דאע"פ דאיתא בגמרא הלי' שהי' חסר אבן באפד, לא באפוד הי' אלא בחושן והם מלים מתחלפים כיון שלכשם ביחד ובירושלמי שהביא איתא שם דהי' חסר אבנו של ישפה של בנימין.

ופרשו קצת מפרשים דמאין למד הירושלמי דהי' אבן ישפה שהי' חסר. ותירצו דכמו בפרשיות שבתפילין יש הלכה של כסדרן כן באבני חשן הי' צריך להיות כסדרן. ואילו הי' חסר אבן אחר הי' צריך להוציא שאר אבנים כדי שיהי' כסדרן, ובגמרא משמע דרק אבן אחת הי' חסר. וזכר מחודד איתא במשך חכמה דמה שלמדו עד היכן כבוד אב דוקא מאותו אבן הוא משום דכל השבטים צערו את אביהם במכירת יוסף עד לוימאן להתנחם, וגם יוסף אשם שלא הודיע לאביו, ורק בנימין הוא היחידי שלא פגם במצות כאו"א א"כ דוקא מאבן ישפה למדו מדרגת כבוד אב. והנה יודע מדברי המדרש והראשונים דענין ישפה הוא שתי מלים יש

פה דאע"פ שיש לו פה יודע לעצור את פיו שלא לדבר. וזהו בירושא לו מאמו רחל דאיתא בחז"ל דתפסה פלך שתיקה כשראתה איך לבן מרמה את יעקב ומסרה הסימנים ושתיקה, וגם בנימין יש לו אותו הכח. והנה במרדכי איתא בפירוש שהוא בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני דהיינו משבט בנימין וכן אסתר בת דודו ג"כ משבט בנימין ולכן אסתר מעוטרת בכח של איך אסתר מגדת מולדתה וזהו מה שמסר לה מרדכי אל תדמי בפושך להמלט בית המלך מכל היהודים כי אם החרש תחרישי בעת הזאת וכו' והיינו דכעת אין הזמן מסוגל שהחרש תחרישי כמדת בנימין אלא לעת הזאת הגעת למלכות.

ומה שדחף מרדכי את אסתר כעת בחדש ניסן אף שיש עדיין י"א חודש עד זמן הגזירה ובתוך אותו הזמן כטח יקרא המלך אותה ולמה לה להסתכן כעת, אלא דרצה מרדכי ואסתר לתקן חטא של זקנם שאול המלך שהוא משבט בנימין על שהשאיר מעמלק ולכן אף שנתן המלך ליהודים להרג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אותם ושללם לבנו, מ"מ לא רצו להנות מהשלל ונאמר כמה פעמים יבכזה לא שלחו את ידם (עיי' ברש"י) ומ"מ מהא דשתיקה אסתר ולא הי' מגדת מולדתה יצא לה שיכולה אח"כ לומר איש צר ואויב המן הרע הזה נמצא דהוה חלק מהנס והגאולה. וזהו מה שרמז לנו המהרי"ל דע"י מה שבתענית אסתר אין אנו מגידים ע"י יוצא לנו בפורים לקרות המיגלה דהוא מלשון גלוי לרבים דע"י שיש פה ואינו מגיד יוצא דיכול לדבר בגלוי בגאולה ומעניין מה שבקרוכין הנאמר בפורים איתא בתרוז השלישי "גלף מישפה תבנית הגואל" ומתבאר שם דאף דח"ו נתיאשו מלהגאל בא משבט של ישפה דהיינו בנימין מי שגאלם ותקן חטאם שנהנו מסעודתו וגם ממה שהשתחוו לצלם.

תבנית

איתא בגמרא אורה זיל תורה. שמחה יום טוב. ששון מילה. ויקר תפילין. וצריך ביאור. ומה שינה הכתוב את טעמו ולא פירש ליהודים היה תורה ויום טוב ומילה ותפילין, אבל הענין הוא שזה עצמו היה הגאולה והישועה שהרגישו בני ישראל זאת בנפשותם. כי התורה היא האורה. והמילה ששון. כי בוודאי אותו הדור שזכו לנסים בכח התשובה. בוודאי נתעלו נפשותם. ובאו לאמונת התורה. ונתמלאו אורה בכח התורה. וששון בכח המילה בו וזה עצמו מה שדרשו חז"ל הדר קבלה בימי אשורוש. פירש רש"י מאהבת הנס. שמקודם היו בבחינת אמונה כמו שכתוב כפה עליהם הדר בו. ועתה הבינו בעצמם חיבת התורה ומצות. וזה שכתוב קיימו מה שקבלו כבר שמקודם היה בחינת קבלה ואמונה ועתה נתגלה להם בפועל בנפשותם. ובאמת עמלק ימ"ש מעבב התגלות הקדושה. וכביכול מעורר גם בשמים הסתרות ודינין. כמו שכתוב ששבע הקב"ה שאין שמו שלם עד שימחה שם עמלק. לכן אחר מפתל המן כתיב (אסתר ח ט) וחמת המלך שככה. שמקודם היה הגזירה גם בשמים. שכמו שצדיקים מעוררין עת רצון בשמים. כמו בן הרשעים מביאין כעס וחזימה עליהם תפול. ואחר שנתלה שכך חמת המלך ונעשה עת רצון בשמים. ונתגלו הארות הגנוזים. ונתקרבו נפשות ישראל אל התורה. ועמלק הוא מעבב התגלות תורה שבכתב ושבעל פה. לכן כתיב (שמות יד יד) כתוב זאת זכרון בספר הוא בחינת שבכתב. ושם באוני יהושע הוא שבעל פה. וכן אמר אותו רשע (אסתר ג ח) ודתייהם שונות לשון רבים שבכתב ושבעל פה. ועיקר התרגנותו על שבעל פה. וזהו דתייהם שמוציאין מעצמם סייגים ומצות כמו שכתוב וחי' עולם נטע בתוכינו:

דאמרינן בפנינו (י"ב) שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ. להעמיד להן מלך ולהכנית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה ואינו יודע איזה מהן תחלה. כשהוא אומר כי יד על כל כס ייה מלחמה לה' בעמלק. הוי אומר להעמיד להן מלך תחילה ואין כסא אלא מלך שנאמר וישב שלמה על כסא ד' למלך. עכ"ל הגמרא. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בה' מלכים. והביא ראי' מקרא דשמואל שאמר לשאול אותי שלח ד' למשחך למלך על ישראל לך והכית את עמלק. הוי שהקדים לצווי מלחמת עמלק מניית המלך (ובמק"א ישבנו מה שלא הביא הר"ם ז"ל פסוק שהביא השי"ס רידי על כס גוין) הוי אנו רואין דאין מקום למצות מחיית עמלק כ"א כשיש מלך בן ישראל. ובארנו בזה מה שהשיב שאול לשמואל כששב מהמלחמה ושמואל אמר לו מרוע כוית את רבך ד' על מה שהחי' את אגג ולקח מהשלל והשיב כי יראתי את העם ואשמע בקולם ונראה שכונת תשובתו הזאת דאמרינן ביומא (ד' כ"ב) וירב כנחל על עסקי נחל מה על נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה על כמה נפשות על אחת כמה וכמה ואם אדם חטא בהמה מה חטאה ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו ע"ש בגמרא. ומנציחנו זאת לצד החמלה היתה עצתו לפרוק מעלי כח המלוכה ואף דקיי"ל מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. היינו היכא שמחזיק בעיקר מלכותו רק שרצה עתה למחול להאיש שמרד בו. אבל שאול רצה להשפיל עצמו מעיקר מלכותו. וכיון שאינו מחזיק עצמו למלך ממילא בטל דין מחיית עמלק כמו שכארנו דכלא מלך ליכא מצוה דמחיית עמלק. והנה גדר המלך תנן בהוריות (ד' 3)

10

כקדושה

כ"ג (12) כ"ג נגן פזרים
הנהגת האשה בבית

(11) שמ

1) איזהו נשיא זה מלך שנה' מכל מצות ד"א שאין על גביו אלא ד' אלקיו אבל אם המלך מתיירא מב"ד אינו בגדר מלך, וכן אמר בירושלמי שם כל ימיו שבת דוד מפני אכשלוס אלו הי' חטא הי' מתכפר בכשבה ובשעירה כהדיוט ולא בשעיר כמלך שהרי הי' עליו מורא ב"ד. הרי אף שנמשח בשמן המשחה והי' מלך רבות בשנים. מ"מ כיון שהי' עליו מורא ב"ד אין לו דין מלך. וזה שאמרה אביגיל לדוד שאין לגבל דין מיתה כמורד במלכות מפני שעדיין לא יצא טבעו של דוד בעולם ולא נתחזקה מלכותו שלא יהא עליו מורא ב"ד כדאיחא במגילה (דף י"ד) וזה הי' תשובתו של שאול כי ידאית את העם ואשמע בקולם היינו שלא החזיק בתוקף כח מלכותו שלא יהא עליו מורא בשד ודם. וממילא אין לו דין מלך. וכיון שאין לו דין מלך הי' יכול לשמוע בקולם ליקח השלל כי נתבטלה מצות מחיית עמלק אז מחמת שבטל כח מלכותו שהוא המביא למצות מחיית עמלק. וע"ז השיב לו שמואל כי מאסת דבר ד' וימאסך ד'

מהיות מלך על ישראל. ולשון זה צריך ביאור מה שכונה אותו לממאס דבר ד'. ולדברינו א"ש כי יש מי שמבטל מ"ע בידים כגון שהגיע זמן מצה או סוכה והוא מבטלה. ויש שאינו מבטלה בידים רק שעושה טעוה לטורד נפשו ממנה. כמ"ש בברכות (דף ל"ה) דורות הראשונים הי' מכניסין פירותיהן דרך טרקסמין לחייבן במעשר. דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גנות חצרות וקרפיות כדי לפטורן ממעשר. והנה גם דורות האחרונים אינם מבטלין בידים העשה רהא התורה פטרה התבואה כשהכניסה דרך גנות. רק שאעפ"כ גדול עונו שעושה טעוה לטורד נפשו מן המצוה. ולזה יקרא ממאס דבר ד' כי לא חמד לעשות המצוה כמצוה עליו ואדרכה ישתדל להפטר ממנה. וזה כוננו באמרו כי מאסת דבר ד' כי אף שהיה בידך להסיר מעליך משרת המלוכה ואז ממילא יחבטל מצות מחיית עמלק כתקונה. אבל הרי מאסת את דבר ד' כי עשית טעוה לטורד נפשו ממצוה.

1 השותפות הגדולה בין איש לאשה בתשועת עם ישראל, היא השותפות של מרדכי ואסתר. היא היתה מלכה, והוא לא היה מלך, ובכל זאת, ביחד, בשותפות שלהם, הם הצילו את עם ישראל. אם לא השותפות הזו של המנוגדים, לא היה יוצא הנס של פורים. ההפך מזה הם המן ואשתו. אמנם שניהם רשעים, הוא ארור והיא ארורה, ומבחינה זו הם מתאימים מאד זה לזה, אבל חשבתי, שדווקא המן הכין לעצמו את המפלה, בגלל יחסו המוטעה לאשתו, (חוץ משאר הדברים שעשה). למה: שהרי זרש היתה יותר חכמה ממנו. היא אומרת לבעלה, "אם מןרע תייהודים מןרדכי... לא תוכל לו, פי נפול תפול לפניו" (אסתר ו, יג). וקשה לכאורה: למה לא אמרה לו זאת מיד בהתחלה? אם היתה אומרת לו מיד, אולי לא היה מתקוטט עם מרדכי, והיה ניצל.

2) חשבתי לבאר כך: הרי חז"ל אומרים, שהמן הוא ממוכן (מגילה יב, ב), וממוכן הרי נתן עצה, "לקהיות קל איש שרר בביתו ומדבר פלשון עמו" (אסתר א, כב). ממילא, יתכן שזרש אשתו פחדה לפתוח את הפה נגדו. אם הוא רוצה להתקוטט עם מרדכי, אסור לה לומר לו שום דבר. אדרבה, היא מיעצת לו לתלות את מרדכי על עץ גבוה חמישים אמה (שם ה, יז). אבל אחרי שהוא נופל, אז נזכרת זרש בכל זאת לומר לו: "אם מןרע תייהודים מןרדכי... לא תוכל לו, פי נפול תפול לפניו". אלו לא גזירת המן "לקהיות קל איש שרר בביתו", אולי היתה אומרת לו זאת מההתחלה, ואולי היתה מצילה אותו. אבל בגלל הגזרה של בעלה היא מפחדת לפתוח את הפה ולדבר, וממילא - המן מסתבך ונתלה על העץ. היא "עזרה", אבל היא לא "פנגדו", וע"י זה המן נכשל ונפל. אינני אומר זאת כדי ללמד זכות על זרש, אנו אומרים "ארורה זרשי", והיא יעצה לתלות את מרדכי, אבל בכל זאת, היתה כנראה יותר פקחית מהמן, והמן - שלא איפשר לה להביע את חכמתה - גרם לעצמו את המפלה שלו.

3) צריך לתת גם לאשה שתוכל לחוות את דעתה בענייני הבית. לא בענייני הלכה, כי בענייני הלכה הבעל הוא הפוסק בבית, וכפי שאומרת הגמרא, שבמילי דשמיא אדם לא צריך לשאול את אשתו (בי"מ נט, א), אבל במילי דעלמא, יש לאשה בינה יתרה יותר מן האיש (נדה מה, ב), ולכן צריך שתהיה לאשה מידה של עצמאות בבית, שתוכל קצת לגלות את דעתה בענייני הבית. אמנם מסופר על הגה"צ ר' ישראל מסלנט זצ"ל, שסיכם עם אשתו לפני החתונה שינהגו לפי הגמרא, שבכל דבר שהוא מילי דשמיא הוא יקבע בבית, ובכל דבר שהוא מילי דעלמא היא תהיה הקובעת, ולמעשה במשך כל ימי חייהם לא מצאו דבר שלא היה נוגע למילי דשמיא, אבל לא כל אדם בדרגה של ר' ישראל מסלנט, שכל הפעולות שלו הן רק לשם שמים. מי שלא במדרגה הזאת, יש לאשה מקום לקבוע במילי דעלמא. גם זה צריך להיות עם גבול, אבל שתהיה לה גם מידה של עצמאות, שתוכל גם היא להביע דעתה ולקבוע מה לעשות בבית.

4) חז"ל אמרו, שאשה מןרת באורחים יותר מן האיש (ברכות י, א). יודעת להבחין יותר טוב ממנו, איזה אורח הוא אורח טוב, ואיזה אורח הוא אורח רע. חז"ל אומרים עוד, שיש באשה בינה יתרה יותר מן האיש (נדה מה, א). מה פירוש בינה יתרה? בינה יתרה היא מה שנקרא בלע"ז אינטואיציה. הבעל פועל יותר עם שכל, צריך ראייה לכל דבר, ואשה פועלת יותר עם ההרגשה. יש לה הרגשה שזה כך, גם כשאין לה הוכחות חותכות. נכון שהרגשות כאלה יכולות להטעות, אבל לאשה יש חוש להרגשה יותר מן האיש. ההרגשה מטעה אותה פחות מאשר את האיש. זהו כנראה התבדל בין חכמה לבינה. חז"ל לא אמרו שיש לאשה "חכמה" יתרה, אלא אמרו שיש לה "בינה" יתרה. לאיש יש חכמה, הוא לומד תורה, משתמש בשכל ומגיע למסקנות, אבל לאשה יש בינה, להרגיש גם דברים שאין לה הוכחות חותכות עליהם. תרגש מכתוב לה, ולפעמים הבינה היתרה עוזרת. לכן חשוב שיתוף הפעולה בין האיש לאשה, שהוא ישתמש בחכמה, והיא תשתמש בבינה.

(4)

(13)

אפילו אברהם אבינו שהיה נביא, והיה מהאבות הקדושים, בכל זאת הקב"ה אומר לו: "כל אשר תאמר אליך שְׁרָה שְׁמַע בְּקִלְהָ" (בראשית כא, יב), לפי "שהיה טפל לשרה בנביאות" (רש"י שם). במדרגת הנבואה - שרה היתה עוד יותר מאברהם. היא גם מרגישה יותר שישמעאל הוא פרא אדם, ומרגישה יותר את הסכנה הנשקפת ממנו. אברהם הוא רב חסד, הוא לא רוצה לגרש את ישמעאל מהבית, "על כל פשעים תכסה אהבה", הוא לא מרגיש כמה ישמעאל גרוע, אבל שרה אמנו מרגישה זאת, ודורשת להפטר ממנו בהקדם האפשרי. הקב"ה מכריע במפורש לטובת שרה אמנו. "לֹא אֶשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שְׁרָה שְׁמַע בְּקִלְהָ". נכון שאברהם צריך לקרב את כל

באי העולם לעבודת ה', אבל את ישמעאל מסוכן לקרב. הוא יחשוב שהוא יורש יחד עם יצחק את אי"י, ואת כל המעלה הרוחנית של אברהם אבינו. "לֹא יִירָשׁ בֶּן הָאִמָּה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עִם יִצְחָק" (בראשית כא, י). כאן יש לשים גבול לאהבת החסד של אברהם אבינו. צריך לזרוק את ישמעאל מן הבית. שרה מצילה כאן את יצחק מבן האמה, כדי שיוכל לקבל את הירושה הרוחנית של אברהם אבינו ואת אי"י.

כל אדם צריך לראות באשתו את מעלותיה, ולדעת, שהוא עוד לא הכיר את כל המעלות שלה. אמנם כשהתחתנו כבר ראה בה מעלות, אחרת לא היה מתחתן אותה, אבל לדעת שלא ראה עדין את כל המעלות. תמיד יראה עוד ועוד מעלות, בע"ה, וכך יבנו בית של אהבה, אהוה, שלום ורעות.

(8)